

3. Вирок Орджонікідзевського районного суду м. Запоріжжя від 10 червня 2022 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/76895785>.

4. Єфімов М.М. Окремі аспекти призначення експертизи при розслідуванні кримінальних правопорушень проти моральності. *Актуальні проблеми криміналістики та судової експертизи* : матеріали науково-практ. семінару, м. Дніпро, 28 травня 2021 р. / Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. Дніпро, 2021. С. 28–31.

5. Пантелєєв К. М., Лускатов О. В. Методико-криміналістична експертиза при розслідуванні кримінальних правопорушень, пов'язаних з тілесними ушкодженнями чи смертю особи : навч. посіб. Дніпро : Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2016. 292 с.

6. Ганжа Т.В. Особливості призначення судово-медичних експертиз під час розслідування умисних вбивств малолітньої дитини або жінки, яка завідомо для винного перебувала у стані вагітності. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2017. Вип. 43. Том 4. С. 153–157.

Крижевський Андрій Вадимович,
кандидат юридичних наук, докторант
Національної академії внутрішніх справ

ПІДГОТОВЧИЙ ЕТАП ШАХРАЙСТВ, ЩО ВЧИНЯЮТЬ ОРГАНІЗОВАНІ ЗЛОЧИННІ ОБ'ЄДНАННЯ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Шахрайська діяльність, вчинювана учасниками організованих злочинних об'єднань, зазвичай характеризується ретельною, а в певних випадках і тривалою підготовкою до безпосередньої реалізації злочинного умислу. Без відповідних підготовчих дій окремі шахрайські схеми реалізувати практично неможливо.

Вивчення судової практики свідчить про те, що способи підготовки залежать від виду шахрайства, кількості співучасників, потерпілих, розміру чужого майна тощо.

Готуванням до вказаних злочинів, які і до будь-яких інших кримінальних правопорушень, відповідно до ч. 1 ст. 14 КК України є підшукування або пристосування засобів чи знарядь, підшукування співучасників або змова на вчинення кримінального правопорушення, усунення перешкод, а також

інше умисне створення умов для вчинення кримінального правопорушення.

В результаті аналізу практики розслідування зазначених діянь були виокремлені наступні підготовчі дії, як невід’ємний етап способу вчинення досліджуваних шахрайств.

1. Важливим елементом підготовчого етапу досліджуваної шахрайської діяльності є **розроблення ретельного плану**. Такий план містить детальну інформацію про учасників злочину (їхню ієрархію) та виконувані ними функції (ролі). Крім іншого, він включає і підготовчі дії, зокрема підшукування співучасників, баз з анкетними даними потерпілих, відкриття рахунків на третіх осіб, підшукування банківських рахунків, криптовалютних гаманців та Інтернет-ресурсів, на які в подальшому перераховуватимуться грошові кошти потерпілих осіб тощо.

Наприклад, організатори злочинної організації, що спеціалізувалася на заволодінні грошовими коштами із рахунків потерпілих громадян Європейського Союзу вчиняли такі підготовчі дії: розробляли план скоєння злочинів; розподіляли функції між учасниками злочинного об’єднання, спрямовані на досягнення злочинного плану; підшукували осіб, які повністю визнавали їх організаційну роль як лідерів; підшукували бази з анкетними даними потерпілих та надавали такі бази для здійснення злочинних дій підлеглим виконавцям; підшукували підконтрольних осіб на території держав громадян Європейського Союзу, за допомогою яких здійснювалось безпосереднє заволодіння грошових коштів із рахунків потерпілих; організовували діяльність шахрайського «Call-центру» у м. Кам’янське; підшукували приміщення для його фактичного розміщення; забезпечували комп’ютерною технікою, IP-телефонією, мережевим обладнанням, що маскує втручання в електронно-обчислювальні машини [1].

2. Важливою складовою підготовки до шахрайств у певних випадках є **організація діяльності Call-центрів**, яка включає дії з підшукування працівників для таких установ, оренди відповідних приміщень, придбання техніки тощо.

Наприклад, організатори злочинної організації організовувати та контролювати роботу шахрайських «Call-центрів». Для цього підшукали офісні приміщення, обладнали їх комп’ютерною технікою з можливістю виходу в Інтернет, а також спеціальним мережевим обладнанням для роботи IP-телефонії та маскування втручання в роботу електронно-обчислювальної техніки [2].

3. Підшукування осіб для виконання за винагороду окремих дій в межах шахрайської схеми, зокрема для уникнення безпосереднього контакту з учасниками події.

Наприклад, ОСОБА_8, отримавши відомості про номер експрес-накладної та прізвище отримувача, передав вказану інформацію учасникам групи ОСОБА_1 та ОСОБА_9. Останні, діючи за попередньо обумовленому плану злочинних дій, відповідно до відведених їм ролей, в інтересах всіх учасників групи, з метою маскуванню своїх злочинних дій, та уникнення безпосереднього контакту з працівниками ТОВ «Нова пошта», підшукали особу, матеріали відносно якої виділені в окреме провадження (далі ОСОБА_3), яка погодилась за грошову винагороду отримати у відділенні ТОВ «Нова пошта» по підробленому паспорту відправлення [3].

4. Підроблення документів в частині випадків є невід'ємним елементом підготовчого етапу досліджуваних шахрайств.

Наприклад, у період з 13.04.2019 по 07.09.2019, ОСОБА_5, будучи учасником злочинної організації, з метою заволодіння чужим майном шляхом обману, підшукав ОСОБА_6, ОСОБА_7 та ОСОБА_9 для реєстрації на їх ім'я за грошову винагороду транспортних засобів «Mercedes-Benz S 560 4matic 221» (VIN НОМЕР_1), «Audi A8» (VIN НОМЕР_2) та «Bentley Bentayga» (VIN НОМЕР_4), які фактично належали «ОСОБА_11» (Чехія), після чого інші учасники злочинної організації продали зазначені транспортні засоби шляхом обману потерпілим.

Для реалізації цієї схеми ОСОБА_5 надав невстановленій особі (матеріали щодо якого виділено в окреме провадження) фотокопії паспорта громадянина України та реєстраційного номеру облікової картки платника податків ОСОБА_6, ОСОБА_7, ОСОБА_8 та ОСОБА_9, на підставі яких було підроблено: Договір купівлі-продажу та Акт прийняття-передачі транспортного засобу «Mercedes-Benz S 560 4matic 221», Договір купівлі-продажу та Акт прийняття-передачі транспортного засобу «Audi A8», Договір купівлі-продажу та Акт прийняття-передачі транспортного засобу «Mercedes-Benz S 350 D 4matic», а також Договір купівлі-продажу та Акт прийняття-передачі транспортного засобу «Bentley Bentayga» [4].

Різновидом підроблення можна визнати **створення сайтів-двійників** (наприклад, відомих Інтернет-магазинів). Така веб-сторінка практично не відрізняється від офіційного сайту.

Потрапивши на такий сайт, і оплативши товари чи вказавши власні персональні дані, неухажні покупки можуть стати жертвами шахрайських схем.

5. Останнім часом елементом підготовки до реалізації шахрайських схем організованими злочинними об'єднаннями часто є *створення Telegram-каналів*. Функціонування останніх, а також чат-боту, надають можливість організатору та керівнику злочинної організації підтримувати оперативний зв'язок з усіма її учасниками, обмінюватись інформацією, координувати дії між учасниками та володіти інформацією щодо кількості здійснених фактів заволодіння коштами потерпілих [2].

Таким чином, вивчення судової практики свідчить про те, що способи підготовки шахрайств, що вчиняють організовані злочинні об'єднання в Україні в умовах воєнного стану, залежать від виду шахрайства, кількості співучасників, потерпілих, розміру чужого майна тощо та полягають у: розробленні плану злочинної діяльності, організації діяльності Call-центрів, підшукуванні осіб для виконання за винагороду окремих дій в межах шахрайської схеми, підробленні документів, створенні сайтів-двійників, Telegram-каналів тощо.

Цілком очевидно, що вищезазначені підготовчі дії, які вчиняються учасниками організованих злочинних об'єднань в межах реалізації шахрайських схем, не вичерпують всіх можливих характеристик такої підготовчої діяльності, яка визначається передусім злочинною метою, можливостями учасників та іншими особливостями конкретного злочину. Втім очевидно, що аналіз та дослідження підготовчого етапу таких шахрайств сприятиме підвищенню ефективності виявлення та припинення даних злочинів ще до моменту їх завершення та настання негативних наслідків.

Список використаних джерел

1. Вирок Заводський районний суд м. Дніпродзержинська Дніпропетровської області від 14 серп. 2024 р. Справа № 208/3659/2.3. *Єдиний державний реєстр судових рішень*: [сайт]. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121257360>

2. Вирок Заводського районного суду м. Дніпродзержинська Дніпропетровської області від 18 квіт. 2024 р. Справа № 208/4410/23. *Єдиний державний реєстр судових рішень*: [сайт]. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118579784>

3. Вирок Шевченківського районного суду м. Чернівці від 19 лют. 2024 р. Справа № 727/5305/22. *Єдиний державний*

реєстр судових рішень : [сайт]. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117251745>

4. Вирок Києво-Святошинського районного суду Київської області від 13 лип. 2021 р. Справа № 369/2442/21. *Єдиний державний реєстр судових рішень* : [сайт]. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/98286349>

Лісіцький А.В.,

доцент кафедри публічного права
Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка, доктор
філософії

ПОЧАТКОВИЙ ЕТАП РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ВИБУХАМИ

Початковий етап розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із вибухами, має величезне значення не лише з точки зору правозастосування, а й у контексті безпеки суспільства. В цей період часі ця тема розглядається як одна з найважливіших у сучасному світі, оскільки вибухи нерідко пов'язані із війною, терористичними актами, організованою злочинністю або техногенними катастрофами, що несуть загрозу життю та здоров'ю громадян.

Проблема розслідування вибухів лежить у площині оперативного реагування, точного збору доказів і аналізу даних для встановлення винних осіб. Вибухи – це особливо складні для розслідування інциденти, оскільки вони можуть знищувати сліди й ускладнювати процес встановлення обставин події. У публіцистичних матеріалах підкреслюється, що ефективність розслідування залежить від декількох ключових чинників: швидкість реагування правоохоронних органів, професійна підготовка слідчих та вибухотехніків, доступ до сучасних технологій та експертних знань, співпраця між різними державними структурами та міжнародними партнерами. Нерідко підкреслюється, що недостатня підготовка або брак ресурсів можуть призвести до помилок на ранніх стадіях розслідування, що ускладнює подальшу роботу.

Актуальність цієї проблеми стає ще більш очевидною на тлі війни, загроз міжнародного тероризму та зростання випадків використання вибухових пристроїв у кримінальних цілях. Розслідування вибухів є важливою частиною державної безпеки,